

Lublin, dn. 4 lipca 2014 r.

Sprawozdanie z Projektu Szkoleniowo-Badawczego CEA 2013/2014

REALIZACJA ZADAŃ Z ZAKRESU PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ I PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W SZKOLNICTWIE ARTYSTYCZNYM

W związku z wprowadzeniem systemowego nadzoru nad zadaniami wychowawczymi i profilaktycznymi podejmowanymi w ramach działalności edukacyjnej przez szkolnictwo artystyczne, Centrum Edukacji Artystycznej w roku szkolnym 2013/2014 wdrożyło projekt szkoleniowo-badawczy pt. *Realizacja zadań z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w szkolnictwie artystycznym*. Główne cele projektu to: 1) wspomaganie pracy psychologów i pedagogów szkolnych poprzez realizację specjalistycznych warsztatów szkoleniowych, 2) wdrożenie wystandaryzowanych zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania w poszczególnych szkołach artystycznych, 3) przeprowadzenie ogólnopolskiego sondażu diagnostycznego badającego poziom zagrożenia uzależnieniami i przemocą wśród uczniów szkół artystycznych, 4) stworzenie platformy wymiany doświadczeń z zakresu działań psychopedagogicznych i profilaktycznych oraz badań diagnostycznych podejmowanych w środowisku szkolnictwa artystycznego, która pozwoli na modyfikację zadań zawodowych psychologów i pedagogów szkolnych.

Projekt składał się z trzech modułów:

I. Ogólnopolskie warsztaty psychologów i pedagogów szkolnych szkolnictwa artystycznego pt. *Jak skutecznie prowadzić zajęcia z profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w szkolnictwie artystycznym* (październik – listopad 2013, Lublin).

II. Ogólnopolskie badania ankietowe młodzieży szkół artystycznych pt. *Diagnoza poziomu zagrożenia uzależnieniami i przemocą* (grudzień 2013 r. – styczeń 2014, cała Polska).

III. Ogólnopolska konferencja psychologiczno-pedagogiczna szkolnictwa artystycznego pt. *Wychowawcza i profilaktyczna funkcja szkoły artystycznej* (12-13 czerwca 2014, Warszawa).

Ad I. SPPP CEA w Lublinie to organizator ogólnopolskich warsztatów psychologów i pedagogów szkolnych szkolnictwa artystycznego. Celem warsztatów była z jednej strony skoncentrowana na zadaniu aktywizacja całej grupy zawodowej, z drugiej zaś podjęcie działań wspomagających pracę psychologów i pedagogów szkolnych w zakresie prowadzenia specjalistycznych zajęć z uczniami szkół artystycznych w ramach szeroko pojętej profilaktyki uzależnień i przemocy. Warsztaty zorganizowano i przeprowadzono w trzech terminach: 25-27 października, 8-11 listopada i 22-24 listopada 2013 r. w Lublinie, przy ścisłej współpracy: Bursy Szkół Artystycznych, Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II st. im. K. Lipińskiego i Zespołu Szkół Plastycznych im. C.K. Norwida w Lublinie. W każdej z tych placówek odbywały się poszczególne edycje warsztatów, a ponadto w BSA zapewniono uczestnikom zakwaterowanie i pełne wyżywienie. Warsztaty miały charakter obligatoryjny, a koszty pobytu i zajęć dydaktycznych w całości pokryło Centrum Edukacji Artystycznej. Ogółem w ogólnopolskich warsztatach uczestniczyły 102 osoby, w tym 38 psychologów i 64 pedagogów szkolnych, co stanowi 77,9% całej grupy zawodowej specjalistów szkolnictwa artystycznego (więcej informacji: cea.art.pl/poradnictwo/Sprawozdanie_Modul_I.pdf).

Podczas warsztatów specjaliści-trenerzy przeprowadzili z uczestnikami pięć sesji dwugodzinnych o tematyce związanej z przeciwdziałaniem: alkoholizmowi, narkomanii, uzależnieniu od komputera i Internetu, przemocy seksualnej i przemocy w rodzinie. Trenerzy zostali wyłonieni głównie z naszej własnej grupy zawodowej, bowiem niezaprzeczalnym faktem jest, iż w gronie psychologów i pedagogów szkolnych pracujących w szkolnictwie artystycznym znajdują się specjaliści ze świetnymi kwalifikacjami, szerokimi kompetencjami i ogromnym bagażem doświadczeń zawodowych.

Sesja dotycząca przeciwdziałania alkoholizmowi pt. *Jak zrozumieć uzależnienie od alkoholu* poprowadzona przez Marię Ugarenko-Kupińską, pedagoga Zespołu Szkół Plastycznych w Kole, miała na celu ukazanie uczestnikom sytuacji osoby uzależnionej oraz zrozumienie, dlaczego trzeźwienie jest tak trudne. Warsztaty zyskały bardzo dobrą i dobrą ocenę u 71,4% uczestników. Podkreślano szczególnie wartość ćwiczeń, które pozwalają lepiej zrozumieć osobę uzależnioną od alkoholu i zmienić perspektywę oglądu samego problemu.

Sesję pt. *Walcz z narkomanią – czyli jak nie zakazić swojej duszy* przeprowadził Rafał Wroński, pedagog szkolny Zespołu Szkół Plastycznych w Częstochowie, której celem było przekazanie uczestnikom wiedzy na temat współczesnej narkomanii i jej przeciwdziałaniu wśród

młodzieży. Uczestnicy ocenili tą sesję w 94,2% bardzo dobrze i dobrze, podkreślając, iż dzięki warsztatom ich wiedza na temat uzależnienia od narkotyków uległa rozszerzeniu i usystematyzowaniu.

Psycholog Michał Niewiadomy z Psychologicznego Centrum Rozwoju PROTECTUS w Lublinie przeprowadził sesję pt. *Wciągnięci w sieć – profilaktyka uzależnień od komputera i Internetu*. Cel warsztatów to zwiększenie świadomości uczestników na temat zagrożeń, które mogą pojawić się podczas użytkowania Internetu przez dzieci i młodzież. Pokazane zostały zachowania zagrażające bezpieczeństwu w sieci i sposoby ochrony przed nimi z perspektywy działań, które mogą podjąć z jednej strony rodzice, a z drugiej szkoła. Według 85,7% uczestników warsztaty poszerzyły w stopniu dużym i bardzo dużym ich wiedzę i umiejętności na w/w temat.

Sesja pt. *Co jest miłością? Przeciwdziałanie przemocy seksualnej* poprowadzona przez Magdalenę Ciołek, psychologa Bursy Szkolnictwa Artystycznego w Warszawie, miała na celu zaproponowanie uczestnikom działań profilaktycznych, których myślą przewodnią jest uczenie młodzieży prawdziwego znaczenia takich wartości, jak: miłość, odpowiedzialność, zaufanie, poszanowanie godności, przyjaźń i in. 74,2% uczestników oceniło sposób przeprowadzenia tego trudnego i delikatnego tematu bardzo dobrze i dobrze.

Sesja dotycząca przemocy w rodzinie pt. *Przemoc sekretem rodzinnym* została zrealizowana przez Elżbietę Olejniczak, psychologa Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej CEA Regionu Łódzkiego oraz Liceum Plastycznego w Zduńskiej Woli. Warsztaty miały m.in. na celu: podnoszenie wiedzy uczniów w zakresie rozpoznawania oraz reagowania na doświadczaną osobiście lub obserwowaną u rówieśników przemoc domową, przeciwdziałanie wiktyimizacji oraz indywidualne i społeczne konsekwencje przemocy domowej. Uczestnicy w 85,7% bardzo dobrze i dobrze ocenili tą sesję, szczególnie jej aktywną i ciekawą formę.

Wszyscy biorący udział w warsztatach otrzymali od organizatorów bogaty zestaw materiałów źródłowych, opracowany przez trenerów i nagrany na płytach CD. Każdy uczestnik warsztatów został zobowiązany do przeprowadzenia specjalistycznych zajęć (w liczbie od jednego do trzech) z młodzieżą i rodzicami w swoich macierzystych szkołach artystycznych, w oparciu o poznane scenariusze i dostarczone materiały. Najwięcej osób deklarowało chęć poprowadzenia

zajęć z przeciwdziałania narkomanii (60%), profilaktyki uzależnień od komputera i Internetu (57,1%) i przeciwdziałania przemocy w rodzinie (51,4%).

Z informacji zwrotnych wynika, iż uczestnicy bardzo wysoko ocenili zarówno atmosferę panującą na warsztatach, możliwość nawiązania kontaktu z psychologami i pedagogami szkolnym ze swoich i innych regionów CEA oraz wartość merytoryczną całego przedsięwzięcia. Równie wysoką ocenę otrzymała sama idea aktywizacji i integracji naszej ogólnopolskiej grupy zawodowej.

Ad. II. Celem badań ankietowych młodzieży szkół artystycznych pt. *Diagnoza poziomu zagrożenia uzależnieniami i przemocą w szkolnictwie artystycznym* było rozpoznanie stopnia zagrożenia uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, papierosów, komputera i Internetu oraz zagrożenia przemocą rówieśniczą i rodzinną wśród uczniów szkół artystycznych w Polsce. Meritum badań stanowiło wykazanie, czy istnieją istotne statystycznie różnice między uczniami szkół artystycznych i nieartystycznych, między dziewczętami i chłopcami oraz między uczniami poszczególnych typów szkół artystycznych: muzycznych, plastycznych i baletowych.

Badanie zostało zrealizowane przy pomocy wystandaryzowanego narzędzia badawczego - kwestionariusza ankiety opracowanego na podstawie autorskich ankiet psychologów CEA oraz ankiety ESPAD (*The European School Survey Project on Alcohol and Drugs*). 27 pytań badawczych dotyczyło m.in.: częstotliwości picia alkoholu (w tym piwa, wina, wódki), zażywania narkotyków (w tym marihuany, haszyszu, amfetaminy, LSD, kokainy, heroiny, ekstazy, "kompotu", dopalaczy) i palenia papierosów; problemów doświadczanych w wyniku (nad)używania w/w substancji; ilości czasu i konsekwencji korzystania z komputera; relacji interpersonalnych panujących w rodzinie ucznia; przemocy o charakterze seksualnym wśród rówieśników. Opracowanie statystyczne wyników wykonano za pomocą testu Chi Kwadrat i testu U Manna-Whitney'a.

Każdy psycholog i pedagog szkolny biorący udział w ogólnopolskich warsztatach otrzymał egzemplarz wystandaryzowanego kwestionariusza ankiety wraz z dokładną instrukcją jego zastosowania, którym przeprowadził w swojej szkole badanie uczniów III klas gimnazjum (15-16 r.ż.) i II klas liceum (17-18 r.ż.), a następnie opracował ankietę zbiorczą i przesłał ją do SPPP CEA (odpowiednio) w Warszawie, Bydgoszczy i Zduńskiej Woli. Psycholodzy naszych Poradni CEA opracowali makroregionalneankiety zbiorcze i przesłali je do SPPP CEA w Lublinie, gdzie psycholog dokonał zestawienia całościowych wyników, które przekazał wizytatorowi ds.

poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego. Zadaniem wizytatora będzie opracowanie w roku szkolnym 2014/2015 raportu końcowego dotyczącego badań.

W badaniach udział wzięło 1647 uczniów z 53 ogólnokształcących szkół artystycznych. Przebadano 708 uczniów III klas gimnazjum, w tym 490 dziewcząt i 218 chłopców oraz 939 uczniów II klas liceum, w tym 723 dziewcząt i 216 chłopców. W sumie badaniami objęto: 725 uczniów szkół muzycznych, 827 uczniów szkół plastycznych i 95 uczniów szkół baletowych, co stanowi 44,7% wszystkich uczniów ogólnokształcącego szkolnictwa artystycznego w tym przedziale wiekowym. Ogółem w badaniach uczestniczyły 53 szkoły, w tym 25 szkół muzycznych, 24 szkoły plastyczne i 4 szkoły baletowe, co stanowi 46,9% wszystkich ogólnokształcących szkół artystycznych. Dane powyższe ilustruje tabela 1.

Tabela 1. Uczestnicy ogólnopolskich badań ankietowych szkół artystycznych

	Liczby ogółem			%		Liczby ogółem		%
Ogólnokształcące szkoły artystyczne	N=53			46,9	III kl. gimnazjum (15-16 lat)	N=708		50,1
	N=25 (M)	N=24 (P)	N=4 (B)			dz-490	ch-218	
Uczniowie	N=1647			44,7	II klasa liceum (17-18 lat)	N=939		41,3
	M-725	P-827	B-95			dz-723	ch-216	

M - szkoły muzyczne

dz-dziewczęta, ch-chłopcy

P - szkoły plastyczne

B - szkoły baletowe

Wyniki badań wskazują, iż uczniowie szkół artystycznych istotnie częściej, niż uczniowie szkół nieartystycznych używali narkotyki. Wysoki poziom ryzyka uzależnienia od narkotyków odnotowano w następujących typach szkół artystycznych: III klasy gimnazjum - szkoły muzyczne i szkoły plastyczne, II klasy liceum - szkoły baletowe i szkoły plastyczne.

Uczniowie szkół artystycznych istotnie rzadziej, niż uczniowie szkół nieartystycznych używali dopalaczy oraz pili alkohol. Jednak wskaźnik liczby uczniów szkół artystycznych spożywających alkohol jest znacząco wysoki (69,7%), a spożycie wina przez uczniów II klas liceum jest istotnie częstsze, niż wśród uczniów szkół nieartystycznych. Grupy szczególnego ryzyka w

zakresie uzależnienia od alkoholu odnotowano w następujących szkołach artystycznych: III klasy gimnazjum - szkoły muzyczne, II klasy liceum - szkoły baletowe.

Generalnie większy poziom zagrożenia ryzykiem uzależnienia od wszystkich substancji psychoaktywnych odnotowano wśród chłopców - uczniów II klas liceum szkół artystycznych.

Nie stwierdzono istotnych różnic w zakresie palenia tytoniu między uczniami szkół artystycznych i nieartystycznych. Uczniowie II klas liceum palą papierosy istotnie częściej niż uczniowie III klas gimnazjum, w tym szczególnie zagrożonymi grupami są: uczniowie szkół baletowych (II klasy liceum) i uczniowie szkół muzycznych (III klasy gimnazjum). Uczniowie (chłopcy) tych szkół również istotnie częściej palili papierosy w czasie 30 dni przed badaniem.

Uczniowie szkół plastycznych, zarówno na poziomie gimnazjum, jak i liceum, spędzają większą liczbę godzin przed komputerem (średnio od 3 do 5 godz. dziennie), niż uczniowie szkół muzycznych i baletowych, w tym chłopcy częściej, niż dziewczęta. Internet używany jest przez nich w takiej samej mierze dla przyjemności, jak i do nauki.

Generalnie uczniowie szkół artystycznych najczęściej oceniają swoich rodziców jako: wspierających ich rozwój artystyczny, pomagających im w trudnych chwilach i odnoszących się do nich z szacunkiem. Jednak mimo, iż prawie zawsze wiedzą, gdzie i z kim dziecko spędza swój wolny czas, to zdaniem uczniów rzadko lub prawie nigdy nie określają zasad zachowania swojego dziecka.

Na podstawie badań stwierdzono, iż zagrożenie przemocą rówieśniczą o charakterze seksualnym w szkołach muzycznych i plastycznych jest niskie. Jednak wyniki badań wskazują, iż problem ten może mieć miejsce w szkołach baletowych, bowiem dziewczęta - uczennice szkół baletowych istotnie częściej otrzymywały informacje o skrzywdzonych kolegach, niż dziewczęta ze szkół muzycznych i plastycznych.

Podsumowując, wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż uczniowie ogólnokształcących szkół artystycznych: muzycznych, plastycznych i baletowych nie są wolni od licznych zagrożeń uzależnieniami od substancji psychoaktywnych, podobnie jak ich koledzy ze szkół nieartystycznych. Badania pozwoliły na diagnozę sytuacji, czyli określenie poziomu zagrożenia w szkolnictwie artystycznym. Należy jednak podjąć dalsze działania diagnostyczne, w wyniku których będzie można określić przyczyny zachowań ryzykownych występujących u uczniów w każdej szkole artystycznej. Istnieje również pilna potrzeba tworzenia i wdrażania

programów profilaktyki, szczególnie dla wyodrębnionych grup ryzyka w poszczególnych typach szkół artystycznych.

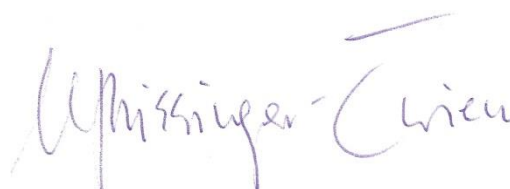
Ad. III. V Ogólnopolska Konferencja Psychologiczno-Pedagogiczna Szkolnictwa Artystycznego p.t. *Wychowawcza i profilaktyczna funkcja szkoły artystycznej* odbyła się w dniach 12-13 czerwca 2014 r. w Zespól Państwowych Szkół Muzycznych nr 1 Warszawie. Organizatorzy konferencji to: Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie, Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna CEA z siedzibą w Warszawie, Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna CEA z siedzibą w Bydgoszczy, Zespól Państwowych Szkół Muzycznych nr 1 w Warszawie i Fundacja im. Józefa Elsnera w Warszawie.

Głównym celem konferencji było przybliżenie wizytatorom CEA, dyrektorom szkół artystycznych, nauczycielom szkolnictwa muzycznego, plastycznego i baletowego oraz psychologom i pedagogom szkolnym szkół artystycznych, efektów działań skierowanych do uczniów szkół artystycznych w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy. Konferencja stanowiła platformę wymiany doświadczeń dla pracowników pedagogicznych i pracowników nadzoru szkolnictwa artystycznego, którzy chcą stale poszerzać swoje umiejętności zarówno w zakresie prawidłowego stymulowania rozwoju psychospołecznego i artystycznego uczniów, jak i przeciwdziałania i odpowiedniego reagowania w sytuacji występowania zagrożeń społecznych. Podczas konferencji zaprezentowano wykłady czołowych przedstawicieli nauki w zakresie wychowania, profilaktyki uzależnień, psychologii i pedagogiki artystycznej, a także przedstawiono wartościowe doniesienia z obszaru stosowanego poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego w szkolnictwie artystycznym (więcej informacji: cea.art.pl/poradnictwo/Sprawozdanie_V_Konferencja.pdf).

W konferencji udział wzięło ponad 100 osób, wśród których dominującą grupę stanowili psychologowie i pedagodzy szkolnictwa artystycznego. Prezentowane treści, dzięki obecności wizytatorów, dyrektorów szkół oraz nauczycieli, dotarły do bardzo szerokiego i zróżnicowanego grona odbiorców, przez co istotnie i skutecznie mogą wpływać na jakość funkcjonowania polskiego szkolnictwa artystycznego. Zdecydowanie pozytywnie oceniło konferencję 67% uczestników, a 33% raczej pozytywnie. Uczestnicy zdecydowanie pozytywnie i raczej pozytywnie ocenili dobór prelegentów (93,4%) i organizację konferencji (93,3%).

Na zakończenie warto nadmienić, iż zrealizowany na tak dużą skalę wielomodułowy projekt szkoleniowo-badawczy, angażujący dużą część środowiska szkół artystycznych i trwający przez cały rok szkolny, miał miejsce po raz pierwszy. Wdrożenie projektu możliwe było dzięki intensywnym działaniom Centrum Edukacji Artystycznej rozpoczętym w 2011 roku, które zmierzały do zdiagnozowania, zintegrowania i zaktywizowania grupy zawodowej psychologów i pedagogów szkolnych pracujących w szkolnictwie artystycznym.

St. Wizytator ds. poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego

A handwritten signature in blue ink, reading "Urszula Bissinger-Ćwierz". The signature is written in a cursive style with a horizontal line above the last part of the name.

dr Urszula Bissinger-Ćwierz